

تحلیلی از مفهوم شهر و ارکان شهرنشینی از منظر قرآن کریم*

مهندس احسان شریفیان**، دکتر محمدرضا پورجعفر***، دکتر علی اکبر تقوایی****

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۵/۰۶/۲۴ تاریخ پذیرش نهایی: ۱۳۹۵/۰۹/۲۲

چکیده

تدوین الگوی شهرسازی اسلامی، ایجاب می‌کند تعریف دین از خود مفهوم «شهر» و «شهرنشینی» با استناد روشمند به منابع دست اول به ویژه قرآن کریم جستجو شود. در این تحقیق با تکیه بر روش «تدبر»، مفهوم شهر و شهرنشینی در قرآن تعریف، و مهم‌ترین ارکان تحقق و بقای آنها، ذکر می‌شود. براین اساس، قرآن «شهر» را محل تحقق حاکمیت الله بر زمین می‌داند که با محوریت وحی و تجمع امت بر گرد ولی‌الله شکل می‌گیرد. بنابراین شهرنشینی به معنای پذیرش حاکمیت کتاب خدا و حاکمیت ولی او بر زمین است که مستلزم تجمع مکانی و استقرار بر محور ولی می‌باشد. این نوع شهرنشینی برای بلوغ خود، لازم است چهار مرحله را طی کند تا واجد وجه اجتماعی، دنیوی، الهی و تمدنی گردد. هر یک از این مراحل نیز دارای ارکانی است که عبارتند از: «قانون»، «حاکمیت»، «تجمع»، «مراپطه»، «مالکیت»، «سکونت»، «معیشت»، «عمران»، «امنیت»، «عبادت»، «تعلیم و تزکیه»، «تذکر و تفکر»، «انفاق»، «جهان‌پیوندی» و «نسل».

واژه‌های کلیدی

تعریف شهر، مدینه، ابعاد شهرنشینی، قرآن، تدبر

* این مقاله مستخرج از رساله دکتری در دانشگاه تربیت مدرس با عنوان «مبانی شبکه منسجم الگوهای شهری: بازتعریفی نظام‌مند براساس مبانی منسجم قرآنی» می‌باشد.

Email: ehsansharifian00@yahoo.com

Email: pourja_m@modares.ac.ir

Email: taghvaea@modares.ac.ir

** دانشجوی دکترای شهرسازی دانشگاه تربیت مدرس (مسئول مکاتبات)

*** استاد دانشکده هنر و معماری دانشگاه تربیت مدرس

**** دانشیار دانشکده هنر و معماری دانشگاه تربیت مدرس